HIZKUNTZA BERRI BAT IKASTEKO JABEKUNTZA URRATSAK

Sarrera

Definizioa

Beste hizkuntza batez jabetzeko prozesuan zenbait maila markatzen dituzten helburu didaktikoak dira jabekuntza-urratsak, eta Lehen Hezkuntzarako daude prestatuta.

Hizkunta berriaren ikasprozesuan lau maila edo urrats aipatzen dira. Lehena, heldu berriarena, hizkuntza ezezagunarekiko lehen harremana da; eta azkena, laugarrena, ikasle etorkinaren gelako lagunen mailarako hurbilpena da. Maila horretatik aurrera, ikasle batek bere mailako lagunekin batera ikas dezake, laguntza edo programa berezirik izan gabe.

Ikasle etorkinak, ikasketei ondo jarraitzeko, gelako kideek duten hizkuntza-maila lortu behar du, baina ez du bere kideek izan duten denbora bera. Horregatik, oso garrantzitsua da esku-hartze bereziak prestatzea, ikasle horiei hizkuntza berria ikasten laguntzeko.

Helburua

Helburu nagusia da tutoreari, hizkuntza irakasten duen irakasleari eta, oro har, ikasle etorkinarekin harremana izango duten irakasleei laguntzea, ikasle etorkinen esku-hartzea gidatzeko erreferentziazko gelan zein laguntza-gelan.

Gauza jakina da irakasle guztiok hizkuntza-irakasleak garela, baina, ikasle horien kasuan bereziki garrantzitsua da hori gogoratzea. Hizkuntzaz jabetzeko urratsek curriculumaren arlo guztietan daukate eragina; beraz, garrantzitsua da irakasle guztiek jakitea ikasle berria zein mailatan dagoen hizkuntzaren jabetze-prozesuan, ondoren prestatuko diren estrategiak eta hurbilketak berberak izan daitezen.

Hizkuntza berriaren jabekuntza-urratsek ez dute curriculum berezi bat izan nahi, baizik eta programa arruntera (ikasle guztiekin erabiltzen dena) hurbiltzeko zubi bat. Ikaslea aurreratzen doan neurrian, bere gelako kideen mailara hurbilduko da, eta gero eta egokitzapen gutxiago beharko ditu helburuei, jarduera motei eta laguntzari dagokienez.

Ikasle horiek beren herrialdeetan hasitako ikasketak jarraitu behar dituzte gure ikastetxeetan, eta, jakina, haien artean aniztasun handia dago hizkuntza jakiteari, ikasketei eta eskolaratze-prozesuari dagokienez. Heldu berri batzuek beren herrialdeetako eskoletan eskolatze jarraitua izan dute; beste batzuek, berriz, aukera gutxi izan dute eskolara joateko. Ikasle batzuek alfabetizazio-prozesua ama-hizkuntzan egin dute; beste batzuek, berriz, bigarren hizkuntzan ikasi dute irakurtzen eta idazten. Ikasle batzuek gaztelania daukate ama-hizkuntza; beste batzuek, aldiz, urruti gelditzen zaizkigun hizkuntza edo hizkuntzak… Beraz, ez dago zehazterik urrats bakoitza gainditzeko zenbat denbora beharko duten. Izan ere, eragile askok dute eragina ikasprozesuan: afektiboak, adina, aurreko eskolaratzea...

Hizkuntzaren jabekuntza-urratsak eskolako hizkuntzak ikasteko pentsatuta daude; gure kasuan, euskara eta gaztelania ikasteko. Ez dago zehaztuta euskara edo gaztelania ikasteko helburu didaktikoak diren. Ikastetxe bakoitzak bere trataera linguistikoaren arabera moldatu beharko ditu.

Ontarioko programaren egokitzapena dira. Dokumentu horiek oso ondo islatzen dute zer den beste hizkuntza bat ikastea eskola-esparruan, eta ikasle atzerritarrekin lantzeko diseinatuta daude. Halere, Europako esparru-erreferentziako helburuak kontsultatu eta Nafarroako eta Madrilgo erkidegoetan ikasle etorkinentzat egin diren programekin erkatu ditugu.

Urrats bakoitzaren ezaugarriak

1. urratsa: Lehen beharretarako hizkuntza.
- Hizkuntza berriarekiko lehen harremana: hizkuntzaren hotsak, erritmoa, egiturak…
- Ikasleak mezua ulertzen saiatzen dira, eta hizkuntzaren atal batzuetara mugatutako ulermena erakusten dute. Irudi bidezko laguntza ezinbestekoa da ulermenerako.
- Gehienetan haien erantzunak keinu bidezkoak dira, hitz bakarrekoak edo esaldi sinpleak.

2. urratsa: Hizkuntzaren erabilpena testuinguru lagunduetan eta ezagunetan.
- Ikasleek hobeto ulertzen dute eta eguneroko esamoldeak erabiltzen dituzte.
- Gero eta konfiantza handiagoa daukate; beraientzat garrantzitsua den hizkuntza zuzen erabiltzen dute.

3. urratsa: Hizkuntzaren erabilpena testuinguru gehienetan.
- Ikasleek zalantza gutxiago dute hitz egiterakoan. Esaldiak luzeagoak dira. Ia eskolako ekintza akademiko gehienetan parte hartzen dute.
- Lexiko berria erabiltzeko gai dira, honako helburu hauekin: berriro kontatu, deskubritu, azaldu eta konparatu.
- Laguntzarik gabe irakurtzen dute eta idazmena zenbait helburutarako erabiltzen dute.

4. urratsa: Hizkuntzaren erabilpena ama-hizkuntza duten ikasleen mailara hurbilduz.
- Hizkuntzaren jabekuntzan etaparik luzeena da. Desberdintasun handiak daude etapa horren hasieraren eta bukaeraren artean.
- Lexiko gero eta zabalagoa erabiltzen dute, zehatz eta zuzen. Gai dira irakurmena eta idazmena erabiltzeko kontzeptuak sakonki ikasteko, hizkuntzaren jabekuntza garatzen ari den arren.

Helburu didaktikoen banaketa

A.- Urrats bakoitzean lau trebetasunen helburu didaktikoak aipatzen dira: ulermena, mintzamena, irakurmena eta idazmena.

	1. urratsa	2. urratsa	3. urratsa	4. urratsa.
	Lehen beharretarako hizkuntza.	Hizkuntzaren erabilpena testuinguru lagunduetan eta ezagunetan.	Hizkuntzaren erabilpena testuinguru gehienetan.	Hizkuntzaren erabilpena ama-hizkuntza duten ikasleen mailara hurbilduz
Ulermena	Oinarrizko hizkuntza ulertzen du.	Testuinguruak lagunduta, informazio giltzarria ulertzen du hainbat egoeratan.	Harremanetarako hizkuntza ulertzen du, baina testuinguruaren laguntza behar du hizkuntza akademikorako.	Testuinguru gehienetako hizkuntza ulertzen du.
Mintzamena	Hizkuntza mintzatua erabiltzen du oinarrizko komunikaziorako.	Gero eta naturalago eta zehatzago hitz egiten du.	Elkarrizketak hasten ditu eta aurkezpenetan eta eztabaidetan parte hartzen du, zenbait estrategia erabiliz.	Zehatz hitz egiten du egoera gehienetan.
Irakurmena	Irakurri eta ulertzen ditu idatzizko testu errazak.	Zenbait helburutarako irakurtzen du, testuingurua eta lexikoa ezaguna denean.	Gero eta burujabeago azaltzen da, idatzizko testuak ulertzeko etengabeko laguntzarekin.	Bere mailari dagozkion testuak irakurtzen ditu.
Idazmena	Idazten hasten da egitura sinpleak erabiliz.	Hainbat testuingurutako testuak idazten ditu, egitura errazak erabiliz.	Hainbat testuingurutako testuak idazten ditu gero eta zehatzago eta askatasun handiagoz.	Zenbait helburutako testuak idazten ditu, beharrezko konbentzioak erabiliz.

B.- Lehen Hezkuntza etapa luzea da. Helburu didaktikoak banatzerakoan, bereizketa LHko hiru zikloetan egin beharrean, bitan egin dugu: lehen-hirugarren mailak, batetik, eta laugarren-seigarren mailak, bestetik.

Helburu didaktikoak ikusteko bi aukera dago: urrats bakoitza hartuta, eta horrela urrats horretako trebetasun bakoitzaren hizkuntza-adierazleak egongo dira; edo trebetasun bakoitza hartuta, eta horrela trebetasun-maila bakoitzeko hizkuntza-adierazleak agertuko dira.

LEHEN HEZKUNTZA: LEHEN-HIRUGARREN MAILAKO HELBURU DIDAKTIKOAK	
1. urratsa Ulermena, mintzamena. irakurmena, idazmena	Ulermena 1. urratsa, 2. urratsa, 3. urratsa, 4. urratsa
2. urratsa Ulermena, mintzamena. irakurmena, idazmena	Mintzamena 1. urratsa, 2. urratsa, 3. urratsa, 4. urratsa
3. urratsa Ulermena, mintzamena. irakurmena, idazmena	Irakurmena 1. urratsa, 2. urratsa, 3. urratsa, 4. urratsa
4. urratsa Ulermena, mintzamena. irakurmena, idazmena	Idazmena 1. urratsa, 2. urratsa, 3. urratsa, 4. urratsa

LEHEN HEZKUNTZA: LAUGARREN-SEIGARREN MAILAKO HELBURU DIDAKTIKOAK	
1 urratsa Ulermena, mintzamena. irakurmena, idazmena	Ulermena 1. urratsa, 2. urratsa, 3. urratsa, 4. urratsa
2. urratsa Ulermena, mintzamena. irakurmena, idazmena	Mintzamena 1. urratsa, 2. urratsa, 3. urratsa, 4. urratsa
3. urratsa Ulermena, mintzamena. irakurmena, idazmena	Irakurmena 1. urratsa, 2. urratsa, 3. urratsa, 4. urratsa
4. urratsa Ulermena, mintzamena. irakurmena, idazmena	Idazmena 1. urratsa, 2. urratsa, 3. urratsa, 4. urratsa

Oinarri teorikoak

1. Ikasle etorkinek denbora behar dute hizkuntza ikasteko. Eskolaren testuinguruan hizkuntza ikastea ez da, askok esaten duten moduan, prozesu laburra eta erraza, baizik eta prozesu luzea, neketsua eta ahalegin handia eskatzen duena. Ikasteko prozesuan faktore askok dute eragina: aurretik izandako eskolaratzeak, ama-hizkuntzaren eta bigarren hizkuntzaren arteko gertutasun linguistikoak, ikasteko erak, faktore afektiboek, nortasunak...

2. Hizkuntza funtzionala da. Ikasleek harrera-gizarteko hizkuntzak ikasi behar dituzte eta hizkuntza horien bidez arloetako edukiak ikasi. Ahozko eta idatzizko hizkuntza zenbait testuingurutan erabiltzen ditugu gure beharrak asetzeko, besteekin gauzak egiteko, zerbait azaltzeko, munduari buruz ikasteko… eta ikasleek argi izan behar dute lanaren helburua: zer eta zertarako egiten ari diren proposatzen zaien lana.

3. Hizkuntza besteekiko elkarrekintzan, erabileraren bidez, ikasten da. Ez da nahikoa hizkuntzarekin harremana izatea —hizkuntza entzutea—. Eta nola ikasten da hizkuntza? Harreman sozialetan, benetako egoeretan, ikasleari parte hartzeko aukera ematen bazaio. Hizkuntza bat bereganatzeko modurik onena ikasten ari denaren eta hizkuntza hori erabiltzen duenaren arteko elkarrekintza da.

4. Hizkuntza bat ikasteak kultura ikastea dakar. Hizkuntza ikastea beste arau, jarrera eta sinismen batzuk ikastea da.

5. Ahozko hizkuntzaren eta idatziaren irakaskuntzak testuinguruari lotua egon behar du. Testuinguru baten barruan, hitzen eta esaldien esanahia inferi eta negozia daiteke.
   Testuinguru gabeko elkarrizketa batean, mezuaren esanahia hizkuntzaren ezagutzan oinarritzen da soilik; beraz, zailagoa da ulertzea. Testuinguru esanguratsuan, berriz, erraz uler dezakegu eskatzen edo esaten dena.

6. Hizkuntza-prozesuak elkarren menpetasunean garatzen dira. Hizkuntzen benetako erabileran, askotan, zenbait trebetasun erabiltzen dira batera.
   Ikaslearen adinaren arabera, irakurketa-jarduerek, adibidez, asko lagun dezakete ahozko adierazpena garatzen, eta alderantziz.

7. Ezagutza hartu berria amaren hizkuntzaren gainean eraikitzen da; batez ere, ikasleek hizkuntza garatua badute. Ama-hizkuntza da hurrengo ikaskuntzen oinarria eta ondo garatutako ama-hizkuntzak asko lagunduko dio haurrari bigarrena ikasten.

8. Harremanetarako hizkuntzaren eta hizkuntza akademikoaren[1] arteko bereizketa egin behar da. Ez da gauza bera hizkuntza bat besteekin harreman bat izateko ikastea edo bidaietan kanpoko pertsonekin hitz egin ahal izateko ikastea, eta herrialde horretako ikasleekin batera ikasketak jarraitu ahal izateko ikastea.
   Hizkuntza akademikoa eskola-esparruarekin lotuta dago, eta hori menperatu gabe, ezin da arrakasta izan ikasketetan. Ikasle etorkinen kasuan, adituek esaten dute bi urte behar direla harremanetarako hizkuntza ikasteko eta sei-bederatzi urte bitartean hizkuntza akademikoan bere kideek duten maila bereganatzeko —Hakuta & August (2000), Collier, V. (1995)—.

9. Faktore afektiboek garrantzi handia dute hizkuntza ikasterakoan.
   Umea aintzat hartu behar da, haren kultura eta hizkuntza onartzea umea aintzat hartzea baita. Irakasleen jarrera oso garrantzitsua da: heldu berria bi kulturen artean biziko da, eta horrek tentsioa dakar eta balioak kolokan jartzea. Beraz, prozesu zaila da, egokitzapena eta denbora behar duena. Eta horiek ez dira baldintzarik onenak lasaitasunez ikasteko.

Bibliografia

Collier, V (1995). *Acquiring a Second Language for School.* http://www.ncela.gwu.edu/pubs/directions/04.htm

English As a Second Language and English Literacy Development (2001).A resource Guide. The Ontario Curriculum. Grades 1-8. http://www.edu.gov.on.ca

García Armendáriz, Mª Victoria; Martínez Mongay, Ana Mª; Matellanes Marcos, Carolina (2003). *Español como segunda lengua (E/L2) para alumnos inmigrantes. Propuesta curricular para la escolarización obligatoria.* Gobierno de Navarra. Departamento de Educación.

Hakuta & August (2000) *How Long Does It Take English Learners to Attain Proficiency?*. The University of California Linguistic Minority Research Institute. Policy Report 2000-1

Reyzábal, Mª Victoria (2002) *Programación de español como segunda lengua*. Educación Primaria. Comunidad de Madrid. Consejería de Educación.
TESOL (Teachers of English to Speakers of Other Languages) (1997) *The ESL Standards for Pre-K-12 Students.*
http://www.cal.org/eslstandards/

[1] Harremanetarako hizkuntza: arlo sozialean erabiltzen den hizkuntza.
Hizkuntza akademikoa: esparru akademikoan erabiltzen den hizkuntza, alfabetatze-prozesuekin oso lotua; eskolako testuinguru formaletan erabiltzen dena arloak ikasteko. (ikus Harremanetarako hizkuntza (BICS) / Hizkuntza akademikoa dokumentua)

URRATSAK	Ezaugarriak	ulermena	mintzamena	irakurmena	idazmena
1. urratsa Lehen beharretarako hizkuntza.	• Beste hizkuntzarekin lehen harremana: hizkuntzaren hotsak, erritmoa, egiturak… • Ikasleak mezua ulertzen saiatzen dira, eta hizkuntza-zatiak soilik ulertzen dituzte. Ulermena irudi bidezko laguntzaren menpean dago. • Gehienetan haien erantzunak keinuak dira, hitz bakarrekoak edo esaldi sinpleak.	Oinarrizko hizkuntza ulertzen du.	Hizkuntza erabiltzen du oinarrizko komunikaziorako.	Irakurri eta ulertzen ditu idatzizko testu errazak.	Idazten hasten da egitura sinpleak erabiliz.
2. urratsa Hizkuntzaren erabilpena testuinguru lagunduetan eta ezagunetan.	• Ikasleek hobeto ulertzen dute eta eguneroko esamoldeak erabiltzen dituzte. • Gero eta konfiantza handiagoa daukate; beraientzat garrantzitsua den hizkuntza zuzen erabiltzen dute.	Testuinguruak laguntuta, informazio gakoa ulertzen du hainbat egoeratan.	Gero eta naturalago eta zehatzago hitz egiten du.	Zenbait helburutarako irakurtzen du, testuingurua eta lexikoa ezaguna denean.	Hainbat testuingurutako testuak idazten ditu, egitura errazak erabiliz
3. urratsa Hizkuntzaren erabilpena testuinguru gehienetan.	• Ikasleek zalantza gutxiago dute hitz egiterakoan. Esaldiak luzeagoak dira. Ia eskolako ekintza akademiko gehienetan parte hartzen dute. • Lexiko berria erabiltzeko gai dira, honako helburu hauekin: berriro kontatu, deskubritu, azaldu eta konparatu. • Laguntzarik gabe irakurtzen dute eta idazmena erabiltzen dute zenbait helburutarako.	Harremanetarako hizkuntza ulertzen du, baina testuinguruaren laguntza behar du hizkuntza akademikorako.	Elkarrizketak hasten ditu eta aurkezpenetan eta eztabaidetan parte hartzen du hainbat estrategia erabiliz.	Gero eta burujabeago azaltzen da idatzizko testuak ulertzeko etengabeko laguntzarekin.	Hainbat testuingurutako testuak idazten ditu gero eta zehatzago eta askatasun handiagoz.
4. urratsa Hizkuntzaren erabilpena ama-hizkuntza duten ikasleen mailara hurbilduz.	• Hizkuntzaz jabetzeko prozesuko etaparik luzeena. Desberdintasun handiak daude etapa honen hasieran eta bukaeran. • Lexiko gero eta zabalagoa erabiltzen dute, zehatz eta zuzen. Gai dira irakurmena eta idazmena erabiltzeko, kontzeptuak sakonki ikasteko, hizkuntzaren jabekuntza garatzen ari den arren.	Testuinguru gehienetako hizkuntza ulertzen du.	Zehatz hitz egiten du egoera gehienetan.	Bere mailari dagozkion testuak kontrolatzen ditu.	Hainbat helburutako testuak idazten ditu, beharrezko konbentzioak erabiliz.